СӨЙ ГОМЕРНЕ, СӨЙ ХАЛЫКНЫ, СӨЙ ХАЛЫКНЫҢ ДӨНЬЯСЫН!

ДУСЛЫК

ОКТЯБРЬ РАЙОНЫНЫҢ ИҖТИМАГЫЙ-СӘЯСИ ГАЗЕТАСЫ.
ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКАЯ ГАЗЕТА ОКТЯБРЬСКОГО РАЙОНА.

Газета 1931 елның 9 июленнән бирле чыга. | №53—54 (7226—7227) | 14 май, 1991 ел. СИШӘМБЕ | Бәясе 4 тиен.

Колхоз җәмгыятькә керде

Ульянов исемендәге колхоз КамАЗ акционерлык җәмгыятенә кергәч 300.000 сумга акция сатып алды. Бу аңа әлеге җәмгыятьнең члены булып торырга һәм аның эшчәнлегендә катнашырга хокуклар бирә. Акция ияләренә билгеле өстенлекләр дә каралган: хуҗалык предприятие продукциясен—КамАЗ автомобильләрен, запас частьләрне льготалы шартларда алырга хокуклы. Моннан тыш акция өчен ел саен 5 процент күләмендә дивиденд түләнә.

КПСС райкомында очрашу

9 май көнне, хәрби-якташларга куелган һәйкәл янында митинг тәмамлангач, КПСС райкомында 54 нче гвардия-укчы дивизия ветераннары белән очрашу булды. Очрашуда партия һәм совет работниклары катнашты.

КПСС райкомының беренче секретаре, халык депутатларының район Советы председателе, ТССР халык депутаты иптәш Х. Х. Морадыймов ветераннарны Бөек бәйрәм—Җиңү көне белән кайнар котлады һәм аларга сәламәтлек, хәерле тормыш, олы бәхет, сәламәтлек теләде. Аннан соң район хезмәт ияләренең бүген нинди мәшәкатьләр белән яшәүләре турында сөйләде. Бездә, диде ул, төрле милләт кешеләре—татарлар, руслар, чувашлар һәм башка милләт халыклары дустанә яшиләр. Шәһәр белән авыл арасында үзара ярдәмләшү һәм үзара аңлашу хөкем сөрә.

Хәлил Хәмзиевич хәл ителергә тиешле проблемаларга да тукталып үтте.

Очрашуда катнашкан сугыш һәм хезмәт ветераннары шәһәр һәм район тормышына кагылышлы, патриотик тәрбия мәсьәләләрен күтәрделәр. Районның социаль-экономик хәле, хуҗалык итүнең яңа ысуллары турында эчкерсез сөйләшү алып барылды.

Кунакларның сорауларына Х. Х. Морадыймов тулы җавап бирде. Ә кунакларга ветераннар советы, районда тормыш дәрәҗәсе нинди булуы турында белү кызыклы иде. Шул ук вакытта Хәлил Хәмзиевич район җитәкчеләренең халык белән ел саен шәһәр микрорайоннарында «Ачык хатлар» көннәре үткәрү, мондый очрашулар халык белән уртак тел табарга, фикерләрне уртаклашырга, бергәләп хәрәкәт итү программасын эшләргә һәм тагын бик күп яңалыкларны ачарга ярдәм итүе турында бәян итте.

Одессада яшәүче отставкадагы полковник П. Г. Кариков яшьлегенең дәһшәтле елларга туры килүе, дуслары турында сөйләде, күп еллардан бирле бергә сугышкан иптәшләрен эзләү белән шөгыльләнүен әйтте. Иптәш Кариков Норлатта 9 май бәйрәме алдыннан булган очрашу истәлеге турында бик мавыгып сөйләде, аңа Норлат халкы, театрлаштырылган күренеш бик ошаган. «Барысы да, партия райкомы бинасы янындагы мәйданда уздырылган тамаша да, эчкерсез каршылау чын йөрәктән, зур теләк белән эшләнгәнлеге сизелеп тора,—диде ул. Ул барлык ветераннар исеменнән район һәм шәһәр җитәкчеләренә кайгыртучанлык күрсәтүләре һәм шушындый әйбәт очрашу оештырулары өчен рәхмәтләрен белдерде.

Очрашуда шулай ук мәскәүле А. П. Андрианов, КПССның Октябрь район комитетының элеккеге беренче секретаре Г. К. Гыйматдинов, партия райкомы секретаре А. А. Коростелев һәм башкалар чыгыш ясады.

Очрашуда кунакларга җир йөзендә тынычлык өчен көрәштә батырлыклар күрсәтүләре өчен иң җылы сүзләр һәм зур рәхмәтләр әйтелде, аларга тере чәчәкләр, Норлат шәһәре эмблемасы билгеләре, истәлек бүләкләре тапшырылды.

Е. ИЛЮШКИНА.

Бер үк хисләр, кичерешләр белән

Рәсемнәрдә безнең фотохәбәрчебез Н. Азизов Норлат шәһәрендә Бөек Җиңүнең 46 еллыгын бәйрәм итүне фотога төшереп алган.

Җиңү китергән 1945 елның кояшлы мае елдан-ел ерагая бара. Әмма Җиңү көненең мәгънәсе моннан тоныкланмый, төссезләнми. Һәлак булган якташларыбыз хөрмәтенә куелган һәйкәл янына яше дә, карты да җыела. Өлкән буын кешеләрен бирегә хәтер һәм әрнүләр тартса, яшьләрне шатлыклар һәм киләчәккә планнар китерә. Кара, солдат,—җир яшәрә, синең Ватандашларыңның балалары үсә. Димәк, син илнең киләчәген саклап тикмәгә генә сугышка кермәгәнсең, нәселең сине ничек зурлый.

Әнә алар, тыгыз стена булып торалар. Бу матәмтантаналы минутларны һәркем үзенчә кичереп тын калган. Һәйкәл веноклар, гирляндалар, чәчәк букетларына күмелгән. Әмма—бу ни? Тынлы оркестрның бакыр тавышына яңа авазлар өстәлә. Тигез рәт булып атлаучы ветераннар күкрәгендәге орден-медальләр чыңы икән бу.

Әйе алар елдан-ел кимиләр. Хәтер әле бер, әле икенче йөзне күңелдә яңарта, һәм кинәт аңлыйсың: алар бит юк инде, аларның гомер юлы өзелгән. Һәм кинәт йөрәкне чеметеп искә төшә—алардан иң мөһиме турында сорарга, бер иркенләп сөйләшеп утырырга да өлгермәгәнбез бит!

Бәхеткә, ветераннар исән әле. Әнә алар беренче рәтләрдә торалар. Бер минутлык тынлык, ветераннар чәчләренә бәс сарган башларын мәңгегә яшь калган кордашлары алдында ияләр һәм күңелләреннән генә алар белән сөйләшәләр: без дөрес яшәдекме, сез васыять иткәннәрне үтәп җиткердекме икән? Тынлыкны бозып салют залпы яңгырый. Күңелләр кузгала, тәннәрдән салкынлык үтә. Бу мизгелдә төркем—бербөтен: бер үк хисләр, бер үк әрнү, бер үк шатлык берләштерә аларны.

Өч яшьләр чамасындагы малай этисе җилкәсенә бик җайлап урнашкан. Ул игътибар белән театрлаштырылган тамашаны күзәтә.

Десантчылар киемендәге егетләр осталыкларын күрсәтә башлагач, кинәт сорап куя:

—Эти, тагы сугыш буламы әллә?

Әтисенең җавабы туры һәм кыска:

—Белмим, улым.

—Әтием, мин бу бабайларны бик әйбәт истә калдырырмын, үскәч аларны яратырмын.

—Әйе, улым, синең бабаң, дәресрәге, бабаңның әтисе дә сугышта үлде бит.

—Ә ул нинди иде?

—Алар кебек үк бик әйбәт, шәфкатьле, шат күңелле иде.

Әйе, ветераннар безне күп нәрсәгә өйрәтә алалар әле. Оптимизмга, тормышны сөяргә. Бик авыр сынау үткән бу буын җыр, күңел ачу кебек нәрсәләрне дә онытмаган. Менә нәрсәгә өйрәнәсе бар безгә дә!

Ә Җиңү бәйрәме дәвам итте. Андагы ачышларның берсе—бактың исә, бездә байтак бию коллективлары бар икән. Алар башкаруында илебез халыклары биюләре мәңгелек ут янында алыштыргысыз вахтада торучы солдат аяк очындагы бәйрәм венокларыдай үрелделәр.

Г. ХӘЛИУЛЛИНА.

Уңыш өчен көрәш

Быелгы язгы чәчү җирләрнең тигез өлгермәве белән катлауланды. Шулай да колхозда 1300 гектар җир культивацияләнде, 767 гектарда уҗым арышы туклandырылды һәм тырмаланды.

126 гектарда азык катнашмасы, 162 гектарда солы, 143 гектарда борчак чәчелде.

Язгы чәчүдә Сергей Сибулатов һәм Михаил Ивашкин җитәкчелегендәге арендa звенолары үзара ярышып эшлиләр. С. Сибулатов звеносыннан Андрей Сибулатов, Виктор Булатов, Валентин һәм Василий Таймуллиннар, Алексей Михайлов, Павел Убамзаров, Михаил Ивашкин звеносыннан Сабир Сафиуллин, Мансур Насыйбуллин, Рифкать Вәлиуллин кебек механизаторлар бүгенгесе көндә уңыш өчен армыйталмый хезмәт итәләр.

Т. ДЕРБЫШЕВ.

● *КПСС райкомы пленумы алдыннан*

Практик ярдәмгә игътибар кимемәсен

1990 ел КПСС тарихында иң кискен, катлаулы ел булгандыр дип саныйм. Күппартиялелек гамәлгә керде, партиянең үз эчендә дә демократик канат барлыкка килде. КПССның XXVIII съезды алдыннан, аның барышында һәм соңрак та аңа карата һөҗүм, барлык кимчелекләр өчен аны гаепләү абруена нык сукты. Ул чакта партия сафларыннан чыгучылар да байтак булды.

Әмма безнең партия оешмасын әлеге давыл читләтеп үтте. Моны мин шуның белән дә аңлатам: күп КПСС членнары җәмәгать интереслары турында кайгырталар, иҗтимагый яктан активлар, күмәк эш өчен янып яшиләр, башкаларга шәхси үрнәк булып торалар. Токарь Борис Бокарев, дуңгыз караучы Владимир Абрамов үзләренә йөкләтелгән эшне намус белән башкаралар. Инженер Александр Кульметьевка берәр бурыч йөкләтелгән икән, аның үтәләчәгенә шик тотмаска мөмкин. Ветераннар советы рәисе Алексей Ильин, пенсионер Иван Немов өлкән яшьтә булуларына карамастан җәмәгать эшендә актив катнашып киләләр.

Боларны мин ни өчен китердем: партоешманың күп коммунистлары үзләренә йөкләтелгән бурычны төгәл үтиләр, колхоз производствосы белән тыгыз элемтәдә торалар, килеп туган кыенлыкларның вакытлы булуын, алардан арыну өчен ныгытып эшләү кирәген яхшы аңлыйлар. Шуңа күрә аерым коммунистларның хаталары, ялгышларының тулаем партиягә тап булуы белән килешмәделәр. Аерым урыннарда КПСС сафларыннан чыгу барган бер очракта да бездә мондый фактлар булмады. Димәк, безнең арада шәхси мәнфәгатьләрен генә кайгыртып керүчеләр булмаган дигән сүз бу.

Минемчә, партия тарихында кризислы момент узылды шикелле. Хезмәт кешеләре демократларның күбесе телгә генә оста икәнлеген күрде, көндәлек туган икеләнүләрдән арына бара. Бу авыл хезмәтчеләренең партия курсын яклавында да ачык чагыла: халык безнең белән теләктәш.

Партоешманың, аның бюросының эшчәнлегеннән, секретарь буларак, мин канәгать түгел әле. Башка партоешмаларга хас кимчелекләр—пассивлык безгә дә хас. Массаларны үзенә ияртеп бару, лидер ролен үтәү өчен эш стилен безгә дә тамырдан үзгәртергә кирәк. Бу мәсьәләдә коммунистларның шәхси үрнәге зур роль уйный. Аерым коммунистлар шул мәсьәләдә, турыдан әйткәндә, аксаталар әле: эштә дә сүлпәннәр, коммунист буларак та иҗтимагый-сәяси тормыштан читтә калалар. Бу бөтен халыкның активлыгы, ил, район хәлләре белән даими кызыксынган бер заманада гафу ителми, алгы сафта барырга кирәк безгә бүген.

Партоешманың активлыгын күтәрү мәсьәләсендә бер принципны гамәлгә ашыруны мөһим саныйм: ул аның мөстәкыйльлеген үстерүгә бәйле. Соңгысы хакында күп сөйләсәк тә, чынбарлыкта практик адымнарыбыз аз һәм, яшеренбатырын түгел, бу юнәлештә ниләр эшләргә кирәген үзебез дә белеп бетермибез әле. Бу мәсьәләдә райкомның оештыру-партия эше һәм партия оешмалары эшчәнлеген яңарту комиссиясенең практик ярдәме, конкрет булышлыгы безгә этәргеч булыр иде.

Һәм бу уңайдан тагын бер моментка тукталып узу урынлы саныйм. Хәзер без иске алым, формалардан баш тартабыз, һәр нәрсәне яңача оештырылырга тиеш дип кабул итәбез. Бу бер яктан дөрес. Тик икенче ягы игътибарга алынып җитми, минемчә. Партия работникларының күбесе яңарган бүгенге моментта эшне аларга гына йөкләтү, мөстәкыйльлеккә ишарәләп практик ярдәмгә әһәмиятне кимету иртәрәк дип уйлыйм. КПСС райкомы комиссияләре ярдәме көчәя төшсен иде. Бу башлангыч партоешмаларның массаларга йогынты көче үсүгә булышыр.

П. ИВАНОВ,
«Знамя Октября» колхозы партия оешмасы секретаре.

Фоат Ихтисамов—«Октябрь» ремонт-техник предприятиесендә 7 еллап эшли инде. Техниканы яратучы эшнең рәтен белүче бу шофер соңгы вакытта КамАЗ машинасында авыл хуҗалыгы йөкләре ташый. Быел язын ай дәвамында хуҗалыкларга чәчүлек орлык ташуда эшләде. Көнлек нормасын 110—120 процентка үтәп килде.

Ә бу көннәрдә Фоат ремонт белән шөгыльләнә. Язгы-җәйге мәшәкатьләр машинаның һәрчак сугышчан әзерлектә булуын таләп итә шул.

Рәсемдә: шофер Фоат Самат улы Ихтисам[illegible]

Киләсе очрашуга кадәр

Соңгы көннәрдә күкрәкләренә орден-медальләр таккан кунаклар—51 нче аерым укчы бригаданың 21 сугышчысы шәһәрдә эшчеләр, мәктәп укучылары, район авыллары халкы белән очрашуларда булдылар. Алар Җиңүнең 46 еллыгына багышланган тантаналы кичәдә, митингта, аннан театрлаштырылган тамашада катнаштылар, КПСС райкомында очрашуда булдылар, үзәк стадионда спорт бәйрәмен карадылар, ә кичен кафега җыелдылар. Инде менә—4 көнлек тыгыз программа артта, кунаклар сугышчан дуслары белән, шәһәр белән, яңа танышлары белән хушланалар. Ә күңелдә—тәэсирләр, тәэсирләр.

Мөгаен, иң күп тәэсирләр бригаданың формалашкан төбәгеннән—Норлаттан тупланган сугышчылардадыр. Алар ул чактагы станция белән хәзерге Норлатны чагыштыралар, таныш сукмакларны, таныш йортларны эзлиләр.

Югары Норлат авылында булганда Михаил Алексеевич Майраков элекке мәктәп директоры Т. Г. Гыймадиев белән шулай хатирәләргә бирелеп утырды. Искиткеч: ветеран авылның һәр сукмагын, һәр күллеген әйбәт хәтерли икән.

Истәлекләр Н. П. Снежкинны да яшьлегенә алып кайттылар. Ул шул чорда туганнары яшәгән йортны, фатирларны эзләп тапты, кыенсынып булса да ишек какты һәм гаҗәеп хәлгә тап булды:һәр ике йортта да аларны (ул туганы белән иде) күптәнге танышлар, якын туганнардай каршы алдылар, табын кордылар. Шул түгелме кунакчыллык, шул түгелме кешелеклек? Гомумән, Николай Павлович бу очрашулардан гаҗәеп канәгать.

Искиткеч эчкерсезлек, искиткеч дустанә аңлашу, югары культура һәм хөрмәт күрсәтелде безгә,—ди ул—моны хәтта сүз белән аңлату да мөмкин түгел.

Бу— очрашуга җыелганнарның һәммәсенең уртак фикере. Һәммәсе алдан уйланган: очрашулар да, ял программасы да, көнкүреш ваклыклары, туклану да, транспорт та.

—Ветераннарга шундый хөрмәт, ихтирамны күрү чиксез дулкынландырды безне,—диләр кунаклар беравыздан. Аннан һәркем үзе очрашкан коллектив турында сөйләп китә. Ә очрашулар аз булмады. Шәһәр мәктәпләреннән тыш НГДУ, НУРБ, машина төзү заводы, Хафизов исемендәге колхоз, хуҗалыкара берләшмә коллективларында күрешүләр бик җылы шартларда үттеләр. КПСС райкомында очрашу вакытында ветеран кунаклар районның үсеш перспективасы белән тирәннән кызыксындылар, илдәге вакыйгаларга мөнәсәбәтләрен белдерделәр. Ветераннар әле сафта, алар актив тормыш белән яшиләр икән, аралашудан шундый фикер ныгыды бездә.

Инде менә алар соңгы тәэсирләрен сөйлиләр, адреслар алышалар. Минскидан М. А. Майраков, Казаннан Ш. С. Садыйков, Макеевкадан А. И. Яковенко, Аксубай районының Тимошкино авылыннан П. И. Литта, Ростовтан О. М. Делянова һәм башкалар, һәм башкалар.

—Ун елдан тагы бирегә килергә насыйп итсен,—диләр алар китәр алдыннан.

—Юк, безнең яшьтә андый срок билгеләү куркыныч, әйдәгез, 5 елдан,—дип төзәтмә кертәләр шунда ук.

—Ә бәлки Җиңүнең 50 еллыгына җыелырбыз?

Фикерләшүдән сизәбез: Норлат ошаган, аның кунакчыл хуҗалары күңелләренә хуш килгән, шуңа бу юмарт җиргә тагы һәм тагы киләселәре, хатирәләр иленә кайтасылары килә. Шуңа перронда соңгы хушлашу сүзе бик өметләндергеч яңгырады:

—Сау булыгыз! Киләсе очрашуга кадәр!

С. ХӘЙРУЛЛИНА.

ШӘХСИ СЕКТОРДАН СӨТ САТУ МӘГЪЛҮМАТЛАРЫ

Беренче багана—авыл Советлары, икенче—1991 елның I ярты елына җиткерелгән план, өченче—аның 1991 елның 12 маена, дүртенче—узган елның шул чорына сатылган сөт (центнерларда), бишенче—1991 елда, алтынчы—1990 елда бер сыерга сатылган сөт, җиденче—алар арасындагы аерма (килограммнарда).

Андреевка	301	43	98	41,3	84	—42,7
Богдашкино	307	49	66	46,2	66	—19,8
Киекле	1183	94	495	23,0	121	—98,0
Иске Чаллы	956	291	544	88,2	166	—77,8
Яңа Иглай	925	205	671	64,3	211	—146,7
Кормыш	890	497	824	161,9	289	—127,1
Урта Камышлы	603	192	171	92,3	84	+8,[illegible]
Егоркино	710	102	395	41,6	151	—109,4
Якушкино	681	141	447	60,0	194	—134
Биләр Озеро	637	32	133	14,5	64	—49,5
Бикүле	1183	80	436	19,6	109	—89,4
Аксумла	577	208	141	104,5	75	+29,5
Фома	841	180	542	62,1	190	—127,9
Мамык	342	54	66	45,8	66	—20,2
Сәләнгеш	421	158	317	109,0	220	—111
Елаур	722	104	157	41,8	61	—19,2
Тимерлек	415	118	117	82,5	81	+1,5
Иске Әлмәт	615	171	289	80,7	138	—57,3
Кычытканлы	493	411	568	241,8	340	—98,2
Әмзә	664	396	549	172,9	240	—67,1
Колбай Мораса	655	93	188	41,2	83	—41,8
Заречный	369	16	23	12,6	18	—5,4
Төрнәс	464	61	88	38,1	62	—23,9
Чулпан	739	86	209	33,7	85	—51,3
Тумба	264	—				
Югары Норлат	410	303	250	216,4	194	—22,4
Район буенча	16367	4092	7784	72,5	140,4	—67,9

Радиация фоны—нормаль

Октябрь районының санитария - эпидемиология станциясе түбәндәгене хәбәр итә: хәзерге вакытта шәһәрдә радиация фоны 5—8 мкр-сәгать тәшкил итә. Бу халыкны борчырлык түгел. Ул безнең якның табигый фонына тәңгәл килә.

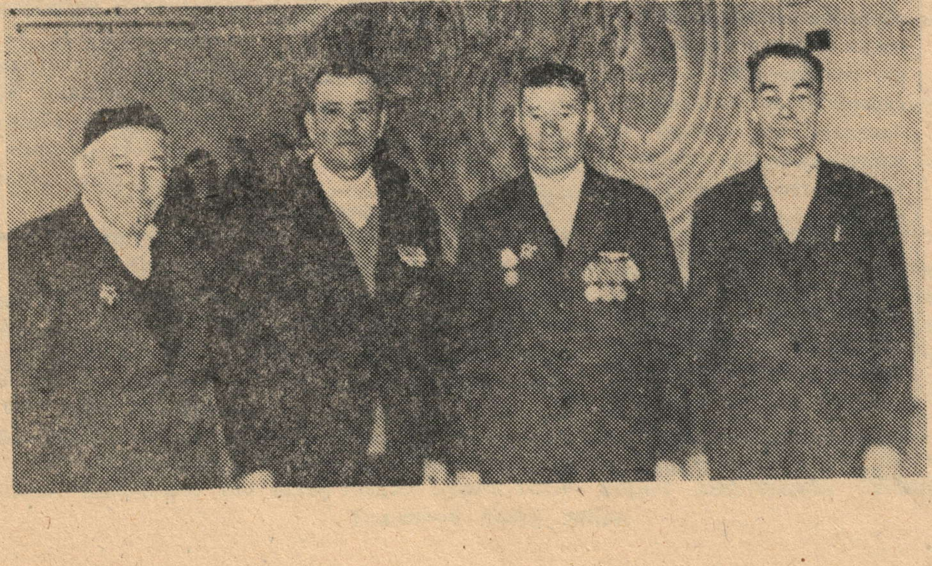

Бу рәсем район культура йорты фойесында моннан 2 ел артык элек төшереп алынган иде. Фома авылыннан сугышка киткән һәм солдат вазифасын намуслы үтәп җиңү яулауга лаеклы өлеш керткән Р. Сафин (сулдан уңга), В. Фәйзетдинов, Н. Галимов, чулпанлы Г. Җиһаншин турында күпләп язарга мөмкин булыр иде. Ветераннар сугышта да, аннан кайткач туган авылларында да хезмәтнең алгы сызыгында булдылар, якташларына эштә үрнәк күрсәттеләр.

С. Казакова фотосы.

ПАТРИОТ

Махсус чыгарылыш № 3 (144)

Җиңү маршы яңгырый еракларга

Тугызында тынды пушкаларның
Үлем чәчкән шомлы тавышы.
Онытылды ул көн аналарның,
Балаларның моңы, сагышы,
46 ел инде узды моңа.
Гөрселдәми, туплар, танклар
Бәйрәм итә Бөек Җиңү көнен
Күп илләрдә төрле халыклар.

Мәйданнарга чыга карты-яше,
Ветераннар баса сафларга.
Яшьләр антлар итә, ышандыра:
Әзер алар Ватан сакларга.
Хатирәләр кабат яңартыла,
Көтеп ала халык ул таңны.
Җиңү маршы яңгырый еракларга
Яңа уттан саклап Ватанны.

Р. АЙЗАТУЛЛИН.

АРМИЯДӘН ХАТЛАР КИЛӘ

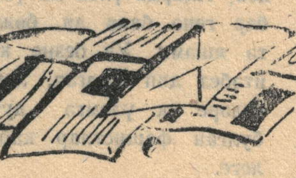

Киекле урта мәктәбендә уздырылган кичә менә шулай дип аталган иде. Чыннан да башта солдатларның хатларына күз салыйк әле. Авылына, мәктәбенә, ата-аналарына, укытучыларына һәм хәзер укып йөрүче эне-сеңелләренә җылылык белән тулы бит алар. Әйдәгез, хатларны укыйк:

«Исәнмесез, хөрмәтле укытучылар, эти-әниләр, укучылар,—дип яза бу мәктәпне бетереп чыккан Илнур Әбделвәлиев. —Солдат хезмәте булгач, аның кыенлыклары да, шатлыклары да бар... Без Чехословакиядән чыгарылырга тиеш, кыенлык шуңа бәйләнгән. Ә болай хезмәт әйбәт бара. Кино-видеофильмнар, спорт, төрле бәйрәмнәр күңелле үтеп тора. Шулай да булачак солдатларга теләгем—спорт белән шөгыльләнегез, бик кирәк ул биредә».

Ә менә Калининград өлкәсеннән Ринат Галиев болай дип яза: «Кадерле пионерлар! Хатыгызны алдым...Үземнең дә пионер чакларым исемә төште, шул чакларга әйләнеп кайткан кебек булдым. Хезмәт итү җиңел түгел, мәктәп елларының кадерен белегез, алар тиз үтә, сагынып сөйләргә генә кала... Бер нәрсәгә бик нык ышандым, эти-әниләр, укытучылар әйткәннәр гомерлек юлдаш икән, ә алар начарга өйрәтми. Тыңлыйк әле алар сүзен».

Илшат Фәссахов болай дип яза: «Хатыгыз өчен рәхмәт, элек мәктәптә мондый кичәләр үткәрелми иде, безне искә төшерүегез өчен рәхмәт. Мин генә түгел, башка солдатлар исеменнән укытучыларыбызга зур рәхмәт, исәнлек һәм бәхет телим сезгә».

Хатлар, хатлар...Бик күп алар. Ринат Әбделвәлиев, Назыйм Хәйбуллин, Илнар Сиражетдинов, Илнар Әбделвәлиев, Илшат Зиннуров, Фәнис Әһлетдинов һәм башкалардан килә.

Хатлар гел элеккеге укучылардан гына түгел, аларның командирларыннан да килә. Илшат Зиннуров, Илдус Зиннуров, Илсур Даутов, Нәфис Шәрәпов турында нинди җылы сүзләр язылган: әйбәт хезмәт итәләр икән безнең егетләр. Шулай булырга тиешләр. Бөек Ватан сугышы елларында да сынатмаган татар халкы бит алар, Советлар Союзы Геройлары гына да ике йөздән артык бит безнең.

Кичәгә килгән ата-аналар исеменнән чыгыш ясаганда Ватан сугышы инвалиды Гариф абый Даутов оныгының хатын укыганда ниләр уйлагандыр, әмма күзләрендәге яшь тамчылары аның дөньялар тыныч булсын, безнең кебек имгәнеп кайтмагыз диясе килгәнлеген белгертәдер.

Бу кичәне үткәрү өчен хәзерлек күптән башланды, татар теле һәм әдәбияты укытучысы Минхәер Мөгәйнетдинов җитәкчелегендәге комиссия членнары Гөлия Гөлметдинова, Лилия Нуруллина, Кадрия Хәммәтшина, Лилия Хәйбуллина солдатларның эти-әниләре янында булып хәлләрен сораштылар, адресларын алдылар, аннан соң язышу китте. Солдатлар да, ата-аналар да кичәдә нинди җырлар тыңлыйсылары килүен, кемнәр башкарырга тиешлеге турында теләкләрен белдерәләр.

Кичәнең матурлыгы хатлар уку һәм яшь башкаручыларның җырлары белән үрелеп барды.

Әйбәт җырлары белән Гөлия Закирова, Рушания Мостафина, Руфинә Фәттахова, Лилия Хәйбуллина, Динә Зиннурова тамашачыларны гына сөендереп калдырмадылар, солдатларга киткән хатларда алар теләге үтәлү турында да сүз булды.

Әти-әниләр дә бурычлы булып калмадылар, оештыручыларга рәхмәт әйтергә чыккач, Гөлсирә Зиннурова улына багышлап җыр җырлады. Заманаларның иминлеген, тынычлык теләп үткәрелгән мондый кичәләр ешрак булсын, балаларның хәлен авыл белән белеп торыйк.

В. ӘХМӘТҖАНОВ.

1945 ЕЛ БҮЛӘГЕ

Моннан өч ел элек миңа сугыш еллары фотографияләре белән танышырга туры килде. Бер фотода «унике яшьләр чамасындагы ике малай карап тора. Берсе тәбәнәк буйлы полк улы, икенчесе—ак кулмәктән, чалбардан. Баштарак алар турында бернәрсә дә билгеле түгел иде: исемнәре, адреслары да юк.

Рәсемне газета-журналларга төшерделәр, телевидениедән күрсәттеләр. Тиздән полк улының Вячеслав Луцевич икәнлеге, Тверь өлкәсендә яшәве һәм эшләве билгеле булды. Фронтовик миннән Танвальд шәһәрендә туган дусты, чех малаен табуда булышуымны сорады. Ул аның белән 1945 елның маенда танышкан. Кызганычка каршы, исемен онытКан. Янадан сораулар, хатлар алышулар. Эзләүгә Чехо-Словакия журналистлары да кушылды.

Һәм менә бәхет: Мирослав Глоушек—Либерцоның «Себа» текстиль заводы директоры—җавап бирде. Инде дуслар хат алышалар. Былтыр Вячеслав Антонович дустында кунакта булды. Алар икәү моннан 45 ел элек булган, мине кызыксындырган рәсемне карадылар.

Мирослав Глоушек белән мин дә таныштым. Әңгәмәбез әкрен генә барды. Әңгәмәдәшем аның гаиләсендә озак яшәгән Совет солдатлары һәм офицерлары—Иван, Сергей, Борис, Сабир һәм башкалар турында сөйләде.

—Фронтовикларны минем эти фотога төшерде, дип сөйләнә-сөйләнә өстәлгә фотолар куйды Мирослав. Негативлары да булырга тиеш әле, табабыз без аларны.

Һәм без этисенең иске өе чердагындагы газета-журналлар арасыннан тәртип белән пөхтәләп салынган фотографияләр, негативлар, документлар тутырылган фанер әрҗә таптык. Бик әйбәт сыйфатлы 300 дән артык кадр ярты Европаны сугышып үткәннәрнең рәсемнәрен безнең өчен саклаганнар. Мирославның этисе Җиңү көнен Чехо-Словакиянең Танвальд шәһәрендә каршылаган 500 дән артык азатлык алып килүчене үзенең өе янында фотога төшергән.

Хәзер Вячеслав Луцевичның сугышчан дуслары —88 нче укчы дивизиянең 758 нче укчы полкы солдат һәм офицерларының шушы фотолар буенча кайда яшәүләрен белергә кирәк. Фоторәсемнәр арасында 31 нче армия артиллеристлары да бар. Мирослав Глоушек 45 нче елдан истәлек итеп чех гаиләсендә сакланган негативтан ясап фоторәсемнәр бүләк итәргә тиеш.

...Сугыш күптән тәмамланды. Авыр сугыш сынаулары бездән ерагайганнан-ерагая, тугандаш халыкларга азатлык алып килгән, фоторәсемнәре миндә сакланган солдатларның кайберләре безнең арадан мәңгегә киттеләр, аларның сафы сирәгәя. Мин, журналист, аларны «җанландырырга», фронтовикларның батырлыгы һәм язмышлары турында сөйләргә телим. Ә бит алар үз тормышларында күпне күргәннәр.

Безнең тынгысыз тормышыбыз кешеләрне борчыган башка темаларны алга сөрде һәм Ватан алдындагы бурычларын ахырына кадәр үтәгән сугыш ветераннары онытыла башладылар. Әмма тарихны күчереп язып булмый. Алар анда үз эзләрен мәңгегә калдырдылар.

Мин таныш булмаган кешеләрдән хатлар еш алам. Алар: «Дусларыбызны эзләүдә ярдәм итсәгез иде?...» дип сорыйлар. Миндә 1945 елның маенда безнең солдатларыбызның Чехо-Словакия балалары белән төшкән фоторәсемнәре дә күп. Алар моннан ярты гасырга якын элек төшкәннәр фотога. Ә минем аларның язмышлары ничек булган, ничек эшлиләр икәнлекне беләсем һәм шулар турында сөйлисем килә.

Минем журналист архивында тарихи материаллар: документлар, фотографияләр, хатлар тәсбаплап куелган. Чехо-Словакия шәһәрләре һәм авылларының, безнең Ватандашларыбызның 940 гражданы, 500 Советлар Союзы Герое, 230 тулы Дан ордены кавалерлары турында материаллар тупладым һәм эшкәрттем.

Сугышчан юллары Чехо-Словакиядә тәмамланган 720 полк уллары һәм кызлары исемнәрен беләм. Аларның 500дән артыгы инде табылды, миңа кайберәүләр фотографияләр, үзләренең хәтердә калганнары турында язып җибәрделәр.

Җиңү көненнән соң Чехо-Словакия шәһәрендә комендатлар булып эшләгән совет офицерларының язмышы да мине кызыксындыра. Алар җирле халыкка янган авылларны торгызуда булыштылар, биналарны, күперләрне, юлларны минадан чистартуга җитәкчелек иттеләр, халыкны азык-төлек, медикаментлар, ягулык белән тәэмин итүдә кайгыртучанлык күрделәр. Биредә аларның исемнәрен бүген дә ихтирам белән искә алалар. Алар совет офицерларының киләчәк язмышлары ничек булу белән кызыксыналар.

Тугандаш халыкларны фашист изүеннән азат итүдә көрәшкәндә Совет Армиясенең 144 мең солдат һәм офицеры һәлак булды. Сугышчан дуслары, туганнары аларны онытмый. Без тереләр һәм үлеләр истәлегенә тагын һәм тагын бер кат кире кайтабыз. Бу безнең бурыч. Бүген эзләнүләрне нәкъ менә шуңа күрә алып барабыз да.

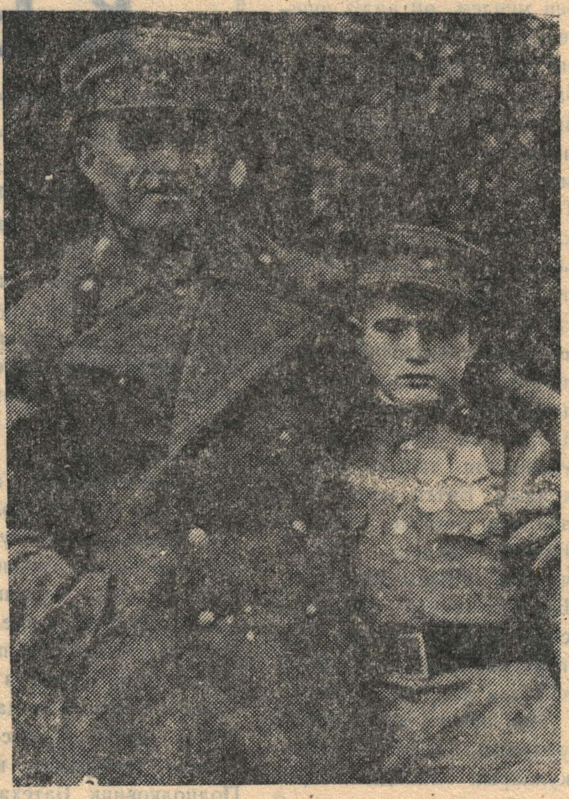

Сугыш чорының ерак әһәңе—ул инде тарих. Сугыш тәмамлануга ярты гасырга якын вакыт узды. Әмма җиңү солдатларының бөек батырлыгы турында бүген янә бит ачарга мөмкин. Шуның өчен дә барлык ветераннардан, музей һәм архив хезмәткәрләреннән, журналистлардан, крайны өйрәнүчеләрдән, фронтовикларның туганнарыннан хәбәрсез югалганнарны эзләүдә булышуыгызны сорыйм. Хәбәрләрегезне түбәндәге адреска салыгыз: **198052, Ленинград, Измайловский проспект, дом 18, кв 8. Питерскому Леониду Степановичу.**

Фронтовиклар Җиңү көнен бәйрәм иткән Прага һәм башка шәһәрләрне әле хәтерлиләр. Алар Дуниеда, Братислав, Брно һ.б. урыннарда күмелгән сугышчан дусларын хәтерлиләр. Аларның азат итүчеләргә булган рәхмәт хисен, һәлак булганнарны искә алуларын без яшьләргә җиткерергә тиешбез.

Л. ПИТЕРСКИЙ,
журналист.

РЕДАКЦИЯДӘН: Хөрмәтле сугыш ветераннары, аларның туганнары һәм якыннары! Чехо-Словакияне фашист басып алучылардан азат итүдә катнашучыларны хәтерлисездер. Прага шәһәрендә фотога төшкән полк улың һәм командирны кем дә булса беләдер, бәлки. Әгәр райондашлар арасында андыйлар булса, «Дуслык» район газетасына яки алда адресы язылган Л. Питерскийга хәбәр итүегезне сорыйбыз. Кемнәр алар?

(Архив фотосы).

ХАТИРӘЛӘР

СОЛДАТ КЫЗЫ

Кеше күңеленә башкаларга карата ихтирам, миһербанлык кайчан керүен беркем дә белми. Ә миндә бу тойгы сабый чактан ук сакланып килә. Ул—әтиәниемнең ихтирамы, сөюе, аларның кул җылысы, якты елмаюы, ата йортының якынлыгы. Биредә тәрәзәдәге марля пәрдәләрдән үзебез ясаган курчакларга кадәр бәхет бөрки, тынычлык бирә иде.

Боларның барысын да сугыш алды. Гитлерчылар безнең илгә ябырылып сугыш башлаганнан соң 6 ай узуга әтинең һәлак булган хәбәре килде.

Мин ятимлек ачысын күп еллар узгач, үзем инде үсеп җиткәч, тормыш таный башлагач кына белдем. Тормыш нинди генә катлаулы, рәхимсез булмасын, анда шәфкать һәм үзара ярдәмгә һәрвакыт урын калды. Әле парта артына да утырырга өлгермәгән кызчык өчен тормыш сабагы ачы иде, шулай да сыкранырга, зарланырга туры килмәде: сугыш чоры балалары өчен башка сабак юк иде.

Әтинең һәлак булуы турында кара мөхер сугылган ике кәгазь алгач, әни 1948 елда иргә чыкты. Аның икенче гаиләсе барлыкка килде. Мин үлгән әти өчен заманасында күп булып күренгән 250 сум пенсия алдым. 7 классны тәмамлагач медицина училищесына укырга кердем һәм әтиләре сугыш кырында үлеп калган балалар группасына эләктем. Өч ел дәвамында пенсия алдым, чөнки ул стипендиядән күбрәк иде. Училищены яхшыга тәмамлап Татарстанның ерак авылына эшкә киттем.

Бердән-бер көнне әнидән хат алдым. Ул анда әбиемнең (әтинең әнисе) каты чирләп китүе һәм мине күрәсе килүе турында язган иде.

Авыл Советыннан рөхсәт алып иртән иртүк станциягә җәяүләп киттем. Ара якын түгел—50 километр. Төнгә каршы килеп җитем, поездга утырып киттем, өч сәгатьлек юл. Әле станциядән тагын 12 километр җәяү барасым бар. Шулай итеп, туган туфрагыма, кайчандыр әти-әнием белән бәхетле яшәгән урынга барып җиттем. Тик анда бер нәрсә дә калмаган, бушлык иде. Безнең өебез урынында чүп үләннәре үсеп утыра. Тик бер өй—урманчы өе генә утырып калган. Анда ире белән минем тутам яши иде. Ул мине бик җылы каршы алды һәм: «Әбиең янына барасыңмы?»—дип сорады. Ашап-эчеп, ял итеп алгач, таныш, кайчандыр әтием йөргән сукмак буйлап әби яшәгән авылга киттем. Урман юлыннан ялан тәпи бик тиз атладым. Юл читендә әледән-әле җиләкләр очрады, гүя сәламләгәндәй, баш иеп калдылар. Гүзәл, катнаш урман. Каен, нарат, усак, чыршы агачларына карап нәни чагымны, әби белән җиләккә йөрүләремне исемә төшердем. Ул шундый житез, җиңел сөякле иде. Өч улын сугышта югалткан, ничә оныгы ятим калган аның.

Кояш баеганда килеп җиттем авылга. Көтү керә иде. Ике рәт булып утырган авыл йортлары баеп килүче кояш нурларына чумган.

Гомергә биредә яшәгәндәй тиз таптым әби яши торган йортны, ашыгып капканы ачтым. Ишек алдында таныш кое. Баскычка йөгереп мендем, өй алды ишеген ачканда йөрәгем ешеш тибә башлады. Чөнки барысы да таныш, балачакны хәтерләтә иде. Ишекне ачып кергәч, тын алмыйча катып калдым. Тимер кроватьта бөтенләй картайган, хәлсезләнгән әбием ята. Таныш, ягымлы күзләре генә миңа текәлде һәм үзәк өзгеч: «Ваня, «Ванечка! Улым минем! Синең киләсеңне белдем, көттем»,—дигән аваздан, үкереп елаудан баскан урынымда таштай катып калдым. Бөтен тәнем буйлап өшү йөгерде. Минем артыннан әбинең килене чыкты: «Тынычлан, әни. Бу бит синең оныгың, сине күрергә килгән», дип тынычландырды. Ә миңа «Түрдән уз», дип эндәште.

Мин әбинең ятагы читенә утырдым, аның ябык кулларын сыйпадым. Җиңги өй сырасы китерде. Ә әби мендәр астыннан әкрен генә шикәр кисәкләре чыгарды, минем кружкама салды һәм үзе: «Эч, эч, кызым. Арыгансың, аякларың талгандыр» дип сөйләнде. Әбиемнең кәефе әйбәтләнеп китте, ике көн буена барысы турында да сөйләштек. Әнине тормышка чыккан өчен әрләде. «Сине җәберлиләрдер»,дип кайгырды. Мин аны тынычландырырга матур сүзләр эзләдем. Ул бераз тынычланды. Аннан соң фатихасын сорадым, берничә тапкыр кочаклап үптем дә саубуллашып киттем. Шуннан 2 көн үткәч әби вафат була. Авылга икенче кат әйләнеп килгәндә карт каен төбендәге яңа күмелгән каберне генә күрдем, аны күмәргә кайтып өлгермәдем. Шуннан соң күп тапкырлар карт ананың үзенең соңгы сулышынача улларын сагынып көтүе күңелемдә мәңге җуелмас эз калдырды.

Аннан соң күп гомер узды. Минем үземнең улларым үсеп җиттеләр. Һәм мин әнинең хәлен белергә бардым. Икәү чәй эчеп утырдык. Шунда әнием: «Син төсең белән дә, холкың белән дә әтиеңә охшагансың, кызым», диде. Әтинең үлүе хакында ике хат алдык. Тик аларның берсендә дә аның кайда күмелгәнлеге әйтелмәгән иде. Тагын әби искә төште. «Мә ал, кызым, әтиеңнән башка нәрсә калмады», дип миңа кара мөхер сугылган кәгазьләрне һәм солдат киеменнән төшкән фоторәсем бирде.

Әни яныннан кайткач әти каберен эзләргә дигән карарга килдем. Һәм шундый төш күрдем. Имеш, зәңгәр күк астында биек постаментта кулларына кылыч тоткан сугышчы басып тора. «Бу һәйкәл кемгә», дип сорыйм икән. «Ул синең әтиеңә!» диделәр. Шуннан соң мин әтием фронтка киткән Юдино хәрби комиссариатына хат яздым. Җавап шул ук: кая күмелүе билгесез. Аннан соң Мәскәүдәге архивка яздым. Ә аннан минем эшне кызыл эзтабарларга тапшырулары турында хәбәр иттеләр. Ел ярымнан әтинең Калинин өлкәсе Калинин районында һәлак булуын хәбәр иткән хат килде, шунда ук подполковник Батеханың адресы да бар иде. Подполковник шушы урында сугышкан һәм миңа әтинең каберен эзләүдә булышырга ризалык белдергән иде. Мин аңа әти турында язып җибәрдем. Һәм менә яз көннәренең берсендә миңа Калинин хәрби комиссариатыннан телеграмма килде. Подполковник Батеха кул куйган телеграммада: «Килегез, әтиегезнең күмелгән урыны табылды», диелгән иде.

Телеграмманы кулга алгач өзелеп еладым. Ул күз яшьләре әллә табу бәхетеннән, әллә югалту кайгысыннан иде, үзем дә белмәдем. Бу турыда әнигә хәбәр иттем. Әмма ул дәшмәде. Җиңү көне якынлашып килә иде. Әти күмелгән урынга бару теләге шундый көчле иде. Мин хәтта ирем кайтканны да көтмәдем, кече улымны (олысы армиядә иде) иярттем дә киттем. Мәскәүгә билетны көч-хәл белән алдым. Мәскәүдә беренче тапкыр булуым. Мин вокзалда аптырап калдым, кеше шул кадәр күп иде. Ләкин улым минем хәлне аңлап алды да: «Әйдә, әни, курыкма. Биредә һәр җирдә язу бар, тик укырга гына кирәк» дип Ленинград вокзалына алып китте. Калинин шәһәренә кадәр электричкада бардык.6 май.Җиңү көне алды булганга халык күп иде. Юлда ылыслы урман, полустанкалар, һәр җирдә диярлек һәйкәлләр, обелисклар, туганнар каберлекләре чагылып кала. Поезд алга ыргыла, ә күңелдә тизрәк, тизрәк, мин сезне көтәм, дип әти дәшә сыман. Калининда автобус номерын белештек һәм хәрби комиссариатка киттек. Юлда барганда, кинәт бүген якшәмбе булуы искә төште һәм, әгәр ял булса, дигән курку уянды. Килеп җиткәч, хәрби комиссариат ишекләренең ачыклыгын күреп сөендек. Безне дежурный каршы алды. Без кем булуыбызны әйттек һәм ул безне каршы алырга китүләрен хәбәр итте. Безгә вокзалдан шалтыратырга гына кирәк булган икән. Тиздән без подполковник Батеха белән очраштык. Ул чал чәчле, күпне күргән, олы яшьләрдәге кеше иде. Күкрәген күпсанлы медальләр бизи. «Юлда арымадыгызмы, читен булмадымы?»—дип сорагач, безгә кунак йортында урын әзер булуын әйтте. «Сез юкка гына килгәнбез дип уйламагыз. Карагыз, әтиегез, әниегез, сезнең хакта бөтен документлар туплаган»,—диде ул картотека алып. Шунда ук күп корбаннар алган урыннарның фоторәсеме белән альбом. Командир минем улымны кораллар бүлмәсенә алып керде. Аннан чыкканда малайның күзләрендә ут яна иде. Мин аны беренче кат шундый итеп күрдем. Бу көнне күп сөйләштек. Мин «изге урынга» кайчан баруыбыз турында сорадым. «Иртәгә,—диде ул, бүген бераз ял итегез». Мин чигенмәдем. «Зинһар, бүген барыйк инде»,—дип ялындым. «Ярый,—диде ул. Ике сәгатьтән автобус биредә булыр, аңа кадәр ял итегез».

Ике сәгатьтән без Калинин шәһәреннән 36 километрда урнашкан Медное авылына киттек. Тагын урманнар, туганнар каберләре, һәйкәлләр. Ә менә юл буенда яңа, як-якларында кызыл йолдызлы, көпшәсен алга сузган Т-35 танкы басып тора биек постаментта. Бу танкист Петровка һәйкәл. Ул чолганыштан чыгып немецлар камап алган Калинин шәһәренә атылып килеп керә. Ул моны сизеп ала һәм югалып калмый: уңга-сулга атып, күп фашистларны юк итеп, шәһәрне аркылы чыга һәм исән-сау кала. Танкистка, дан һәм батырлыкка һәйкәл.

Автобус тау итәгендә туктады. «Менә килеп тә җиттек,—диде подполковник. Өскә күтәрелегез һәм барын да үзегез күрерсез». Мин дөньяны оныттым. Хәтта янымда улым барын да хәтерләмим. Алга йөгерәм, аякларым тыңламый, йөрәк читлегеннән чыгардай булып сикерә. Ә күңелемдә—әти. Мин синең янда, мин сине таптым!

Тауга күтәрелгәч мин шунда ук һәйкәл күрдем. Ана хәлсезләнгән улын күкрәгенә кыскан, тимер яшь тамчылары бите буйлап агып күкрәгенә, кулларына тама. Янәшәдә генә ачып куелган китап,ә анда фамилияләр фамилияләр... Күпмесе Татарстаннан. Бер читтән Калинин районы кешеләре фамилияләре теркәлгән тагын бер китап. Һәйкәл алдында кечкенә генә участок. Анда чәчәкләр үсәдер, мөгаен. «Биредә дүрт йөздән артык кеше күмелгән», дигән язу тора.

Мин башымны түбән иеп әтием белән бергә күмелгәннәр истәлеге, аларның батырлыгы алдында тезләндем. Шушы мизгелдә мин әтигә тормыш турында, улының кайда күмелгәнен белмичә үлеп киткән әби турында; әтисез үсүнең нинди читен булуы турында бәйнә-бәйнә сөйләдем төсле тоелды. Минем янәшәмдә бер хатын-кыз басып тора. «Мин биредәге авылдан, колхозчы, үз өебез, ирем белән икәү генә яшибез. Әйдәгез безгә, күпме телисез шул кадәр яшәгез. Без бик шат булыр идек,—диде. Подполковник белән саубуллаштык. Ул безгә борчылмаска кушты, билетлар булачагын әйтте. «Яшәгез, ял итегез, ә 9 май көнне митингка килербез»,—дип китеп барды. Мин безне якын туганнары кебек каршы алган мәрхәмәтле кешеләргә зур рәхмәтемне белдердем. 8 май үлгәннәрне искә алу көне иде. Тетя Нюра пироглар пешерде. Мин кибеткә барып аракы, колбаса, консервлар, яшелчәләр алып кайттым. Без өстәл артына җыелыштык. Рустагы гадәт буенча артык рюмка куйдык. Безнең якты киләчәгебез өчен башларын салган солдатларны искә алдык, ашадык-эчтек тә авылны карарга киттек.

Авыл төзек, өйләр матур. Рәшәткә белән әйләндереп алынган бакчаларда теплицалар. Урамнары чиста, бер генә чүп-чар күрмәссең. Туфрак көлсу, вак ташлы, уңдырышсыз. Аны сазлыклардан чыгарган торф белән ашлыйлар. Әнә Тверц елгасы, бетон күпер. Әлеге зур күпердә күпме кеше һәлак булган. Аны әле немецлар, әле безнекеләр сугышып алган. Биредә немецлар ерткычлыкларын күрсәткәннәр. Бер партизанны белү өчен ярты авыл халкын асканнар. Бүген дә әле яралардан яргаланган яфраксыз карт топольләр һәйкәл булып басып торалар. Елганың суы канлы сыман, әле кызыл, әле алсу булып күренә. Мин каушап калдым. Ә улым «Әни нигә су шундый, кан агамы әллә?—дип сорый. Кулымны суга тыктым—кып-кызыл, алдым — чиста. «Күрәм, күрәм, гаҗәпләнәсез. Безнең суыбыз шундый. Борынгылар биредә кан күп коелган, озак еллар буе акса да бетми, диләр. Ә яшь галимнәр елга торфлы сазлыклар аша ага, шуңа суы кызыл төстә»,—диләр, дип аңлатты безгә бер яшь хатын.

Без биредә гаҗәеп нәрсәләрне бик күп күрдек. Күпне күргән, михнәт чиккән халык булгандырмы, алар шундый мәрхәмәтле, ягымлы биредә.

Без «Кара күлне» дә күрдек. Аңарда үлән дә үсми, бер генә бака да, бөҗәк тә яшәми. Ул безне көл итәбез дип килгән, ләкин үзләре үк үлемгә дучар булган фашистлар каберлеге.

9 май көнне митинг булды. Халык күп җыелган иде. Хәрби комиссар, Калининнан килгән вәкилләр, авыл кешеләре, балалар чыгыш ясадылар. Һәйкәл тирәсе чәчәкләргә төренде. Без дә әтинең туган җире Татарстанда үсә торган фиалка, тюльпан чәчәкләре утырттык. Соңыннан миңа тетя Нюра аларның үсеп китүләре турында язды. Без аннан бер уч туфрак алып кайттык өйгә.Митингтан соң безнең янга офицер килде, честь бирде һәм безгә поезд билетлары суздры: «Үз станциягезгә кадәр, компостировать ителгән,—диде хәрбиләрчә һәм миңа сезне поездга кадәр озатырга кушылды, әнә автобус, рәхим итегез!»—диде.

Безне бөтен авыл җыелып озатты. Хатын-кызлар еладылар. Һәркайсы нәрсә дә булса бүләк итәргә тырышты, юлга пироглар пешереп килгәннәр, улымның кесәсенә конфетлар тутырдылар. Бу күренеш бүгенгедәй сыман. Гүя, мин әти янында булдым, ул янәшәмдә торды. Моны мин мәңге онытмыйм.

Поезд кузгалып киткәч, офицер честь бирде, бәхетле юл теләп баскычтан сикереп төште. Безгә аның икенче елга тагын килегез, монда яңа мемориал булачак дигән сүзләре ишетелеп калды.

Кешеләр! Без меңләгән кешеләр гомерләрен биргән тынычлыкны якларга тиешбез. Алар якты киләчәгебез, иминлек, бәхет өчен гомерләрен кызганмаганнар.

Мин үз исемемне атамыйм. Чөнки минем кебек солдат кызлары күп илебездә. Ватаны өчен гомерен кызганмаучыларга истәлек булсын. Безгә тынычлыкның ничек бирелүен онытмыйк!

Мәкаләм өчен гонорарны Норлат шәһәрендә корыла торган «Әфганстан сугышчылары» һәйкәле төзелешенә күчерүегезне сорыйм.

Синең кешеләрең, авыл

Коллектив бердәм эшли

Сөйләргә теләгәнем — «Большевик» колхозының Аксумла товарлыклы-сөтчелек фермасы коллективы турында. Бер караганда, биредә яңалык итеп күрсәтерлек, өлге итеп күккә чөярлек бернинди гадәттән тыш нәрсә юк. Ферма бинасы иске, капиталь ремонт кирәк. Шул сәбәптән сөтүткәргеч тә юк, азык тарату җайланмасы кертелмәгән. Шундый шартларда зарланырлар да эшне баштан ташларлар иде кайберәүләр булса. Әмма юк, биредә андый кешеләр җыелмаган. Шундый шартларда да коллектив стабиль сөт җитештерә, үз алдына куйган бурычны уңышлы үтәп килә. Узган ел биредә һәр сыердан 3698 килограмм сөт савылды, бу колхоз буенча уртача күрсәткечтән 233 килограммга артыграк. Сөтнең майлылыгы, сыйфаты да югары. Быелның I кварталын коллектив янә җиңүчеләр сафында төгәллләде. Биредә һәр сыердан 867 килограмм продукция җитештерелде, бу узган елның шул чоры белән чагыштырганда 18 килограммга, уртача колхоз күрсәткеченнән 38 килограммга югарырак. Бүген дә фермада бер сыерга көнлек савым 12,9 килограмм тәшкил итә. Күрәсез, күрсәткечләр һич начар түгел. Шулай да, хикмәте нәрсәдә соң мондый уңышларның?

Минемчә, аның сере гади: кешеләрдә. Ферма коллективы үтә дә намуслы, эшчән терлекчеләрдән тупланган. Сыер савучылар Е. Григорьева, З. Акмуллина, Л. Леонтьева, В. Парукова, Ю. Григорьева күп еллар эшләп тәҗрибә туплаган кадрлар, түземле остазлар да. Терлекчеләр арасында да шундый намуслы работниклар аз түгел. 30 ел терлекчелектә эшләгән Аркадий Ильич Парфенов, Виталий Акмуллин, Евгений Паруков та үз эшләренә гаять җитди карыйлар. Ә боларның һәммәсе белән яшь шофер Александр Артемьевич Егоров җитәкчелек итә. Дөрес, җитәкчелек стажы бик аз әле аның. Аңа кадәр биредә терлекче булып эшләде, хезмәте белән иптәшләренең хөрмәтен һәм ышанычын яулады. Коллектив аны үз җитәкчесе итеп бертавыштан диярлек сайлады. Хәзер мөдир һәм коллектив үзара килешеп эшлиләр. Ышанабыз: яшь мөдир фермадагы эшләрне тагы да яхшыртыр, күрсәткечләрне даими итәр.

Әлбәттә, уңышка китергән сәбәпләр тагы да бар. Көтүне яңарту белән даими шөгыльләнүнең дә файдасы зур. Узган ел 70 баш кара чуар токым таналар кайтарылды. Азык базасы да мул иде. Үткән ел аны һәр шартлы терлеккә 39 азык берәмлеге әзерләдек—болар һәммәсе безнең эшебезгә зур плюс, әлбәттә. Әмма бу фермада эшләүче апайлар хезмәтенең ни дәрәҗәдә авыр булуы безне борчымый дип уйлау хата булыр иде. Уңышлар аларның исәнлеге бәрабәренә килүен дә аңлыйбыз. Шуңа да капиталь ремонт ясау, универсаль сөтүткәргеч сузу кебек нәрсәләр турында колхоз җитәкчелеге бүгеннән уйлана. Аны һичшиксез сузмаска, якын арада башкарырга кирәк.

Хәзер коллектив җәйләү чорына әзерләнә. Бу бригаданың стационар җәйге лагере бар, анда универсаль сөтүткәргеч куелган. Техник-төзүче Николай Дмитриевич Яковлев җитәкчелегендә пенсионерлардан тупланган звено аны төзәтеп чыкты, лагерь малларны кабул итәргә бүгеннән әзер.

Икенче бригадада исә яңа лагерь төзелә, аны сезонга өлгертү өчен тырышалар. Җәйге мул сөт чорына шундый ныклы әзерлек, кәеф белән керү бик мөһим. «Большевик» колхозының беренче фермасы коллективы моны яхшы аңлый.

Н. АБРАМОВ,
«Большевик» колхозы зоотехнигы.

Илләргә иминлек теләп

8 май көнне Хафизов исемендәге колхозның сугыш һәм хезмәт ветераннарының шәһәребез кунаклары —51 нче аерым укчы бригаданың элекке сугышчылары Михаил Алексеевич Майраков, Дмитрий Семенович Руденко, Алексей Иванович Яковенко, Николай Павлович Снежкин, Николай Дмитриевич Андрющенко, Петр Григорьевич Забирко белән тантаналы очрашуы булып үтте. Очрашуны колхоз рәисе Х. Х. Гатин ачып җибәрде. Ул хөрмәтле ветераннарны күп фаҗига-михнәтләр аша үзләре яулап алган Җиңү бәйрәме белән тәбрик итте.

Кунаклар һәм хуҗалар арасында бәйрәм уңаеннан эчкерсез әңгәмә өстәл артында дәвам итте. Сөйләшәсе сүзләре күп, фикерләре уртак иде ветераннарның. Колхозның партоешма секретаре Минвәли Исмәгыйлевич Җәлалов колхозның сугыш һәм хезмәт ветераны коммунист Петр Ильич Васильев турында сөйләде, аңа «КПСС сафларында 50 ел» дигән билге һәм таныклык, кыйммәтле бүләк тапшырылды.

Очрашуга җыелучылар сугыштан кайта алмый калганнарны бер минутлык тынлык белән искә алдылар һәм алар истәлегенә Кормыш, Чуваш Мәнҗесе, Чишмә авылларындагы һәйкәлләргә веноклар куйдылар.

Тантанада катнашучылар илләргә иминлек, тынычлык теләп таралыштылар.

Р. ШӘЙХУЛЛИНА.

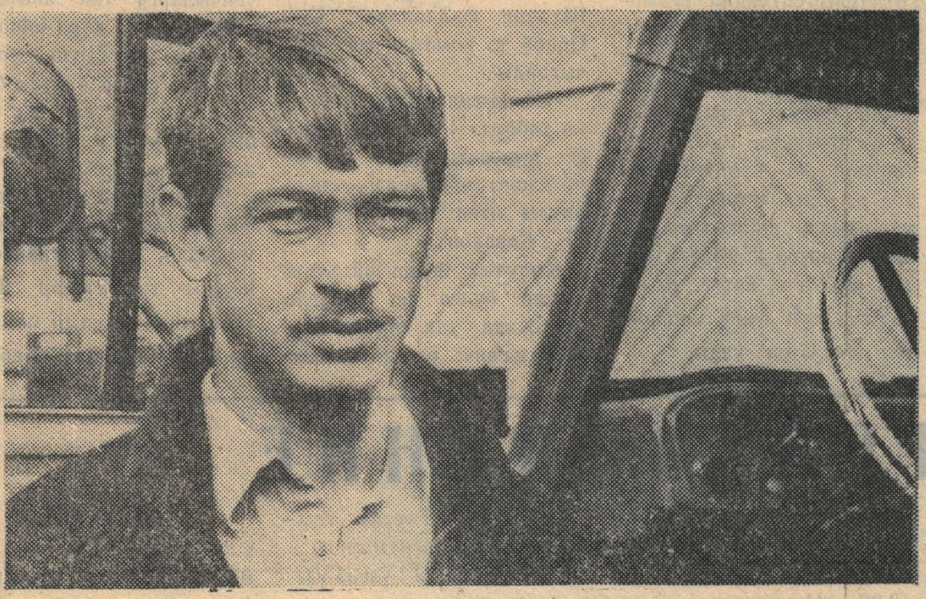

Тәлгать Маняпов—«Үрнәк» колхозының яшь һәм уңган шоферларыннан берсе. Берничә ел элек армиядән кайтып эшкә керешкән иде ул. Кайсы тармакка җибәрсәләр дә карусыз эшләде, тырыш булды. Быелгы язда Тәлгать «Рассвет» совхозыннан чәчүлек орлык алмаштыруда эшләде, көнлек нормасын 110 процентка кадәр җиткерде.

Һәрчак шулай. Тәлгать кайда гына эшләсә дә сынатмый, үзенә тапшырылган эшне намус белән башкара.

Рәсемдә: Т. Маняпов рейска чыгар алдыннан.

КЫР ЭШЛӘРЕ НИЧЕК БАРА?

Беренче багана—хуҗалыклар исемнәре, икенче—сабан культуралары чәчү планы, өченче—1991 елның 13 маена чәчелгән мәйдан (гектарларда), дүртенче—башкарылган эш (процентларда).

Синдряков исем.	1810	1428	79
Ульянов исем.	1942	1065	55
«Правда»	1796	589	33
«Восход»	1594	1208	76
Мичурин исем.	1574	1200	76
«Россия»	1448	1093	75
Хафизов исем.	1311	808	61
«Путь к коммунизму»	2368	1240	52
Муса Җәлил	1150	671	58
«Родина»	1147	410	36
«Игенче»	2070	1110	54
«Большевик»	1483	1019	69
«Заветы Ильича»	1546	1115	72
«Знамя Октября»	1623	1010	62
«Алга»	2760	1858	67
«Комбайн»	2211	1378	62
XXI партсъезд исем.	2582	2070	80
«Татарстан»	1289	957	74
«40 лет Победы»	1349	748	55
«Чишмә»	1944	1050	54
«Таң»	991	667	67
«Москва»	1551	1017	65
«Үрнәк»	745	665	89
«Лесная поляна»	338	208	61
«Кондырча»	772	549	71
Кузнецов исем.	1596	911	57
«Заря»	1275	969	76
«Чирмешән»	784	421	54
«Ленинский путь»	1387	985	71
«Беренче Май»	2066	1276	62
«Төрнәс» совхозы	2169	1276	59
«Мамык» совхозы	1670	1300	78
«Рассвет» совхозы	2637	2087	79
«Сөлчә» совхозы	1300	720	55
Хуҗалыкара берләшмә	840	327	39
«Яшь көч»	613	545	85
Район буенча	55761	35950	64

Чәчү алдынгылары

Х. Гайнетдинов агрегаты 34 гектарда борчак чәчеп нормасын күпкә узып китте. Хатыйп Хөсәенович 25 елдан артык чылбырлы тракторда эшли, иген игә һәм һәрчак хезмәтен тырышып башкара.

Чәчүдә эшләүче М. Әбделвәлиев агрегаты да ул көнне смена нормасын күпкә арттырып үтәде.

Башка механизаторлар да язгы кыр эшләрен тиз төгәлләү өчен тырышалар. Җир катоклауда Г. Зәйдуллин агрегаты норманы 2,5 тапкыр арттырып үтәде. Культивацияләүдә эшләүче М. Мостафин, И. Саттаров, Ф. Хәсәншин һәм башка механизаторлар да өлгерлек күрсәттеләр.

Г. САДЫЙКОВА.
М. Җәлил исемендәге колхоз.

Беренче җиңү яуланды

Яшь гаиләнең башка чыгып бөтен кирәк-яракны табу мәшәкатьләре чыккан кебек үк,Синдряков исемендәге колхоздан аерылгач «Яшь көч» колхозына да шундый ук кыенлыкларны баштан кичерергә туры килә.

Ел башында халык теләге тормышка ашты.

«Мөстәкыйль яшәп,эшләгәнебезне читкә җибәрмәбез, тормышыбыз бөтенәер»—диештеләр алар. Рәис итеп авылдашлары, озак еллар бригадир булып эшләүче Х. М. Әбделганиевны сайлап куйдылар.

Аерылуы бер хәл: әмма чәчү вакыты якынлаша, хуҗалыкта ни тракторы, ни чәчү агрегатлары җитешми. Алай гына да түгел, элек үзе генә чәчү, язгы кыр эшләрен башкармагач, яшәүнең ул ягы кайгыртылганы да юк иде. Үч иткәндәй чәчү җирләре дә көздән сөрелмәгән, хәтта 300 гектардан салам да җыелмаган килеш калды.

Колхозчылар мондый авырлыклар белән килештеләр, нишлисең тиз генә берни дә төзелми: кайсы кирәк-яракны синдряковлылардан, беришесен «1 нче Май» колхозыннан алып, бердәм рәвештә язгы кыр эшләренә керештеләр.

Биредә чәчүлек җирләре меңгә якын гектарлап тәшкил итә. Кечкенә генә хуҗалык өчен аз дип булмый, чөнки эшче куллар да, техника да җиренә карап бит. Аның каравы, игенчеләр арасында оешканлык, җыйнаклылык хөкем сөрә.

«Яшь көч»нең исеме дә җисеменә туры килә: игенчеләр һәммәсе дә яшьләр. Язгы кыр эшләрендә тырмалаумы, туклындырумы, культивацияләүме бөтен җирдә Исмәгыйль Сабиров, Рәшит Гатин, Владимир Леуков, Хәсән Хәлиуллин, Сәгыйть Вафин әйдәп баручылар булдылар.

Шул ягы уңай булды биредә: урыны шундый булгандыр, җир тиз өлгерде, быел күп кенә хуҗалыклардагы кебек юеш, оешып торучан түгел иде. Шунлыктан чәчүгә дә вакытында керешә алдылар.

Әз-мәз генә бодаен, арпасын, солысын — барысын да чәчәләр. Бер чәчү агрегатында Җәлил Җамалов, чәчкечтәгеләр Илшат Мингалимов, Фәрит Вәлиәхмәтов, Илшат Шәйхиев, икенче агрегат хуҗалары Тәлгать Вафин һәм чәчүчеләр Илгиз Вәлиев, Сергей Сидеряков, Илфат Әхмәтҗанов быел кырда үз бакчаларындагыдай тырышлык күрсәттеләр. Фәрхать Хәлиуллин белән Юныс Исламгалиев чәчүчеләргә үзвакытында орлык ташып тордылар.Нәтиҗәдә егетләр Җиңү бәйрәме алдыннан бөртекле культуралар чәчүне тәмамладылар. «Бөтен эшне колхозчыларның кәефе, эшкә карашы хәл итә»—ди колхоз рәисе Хәсән Минвәлиевич. Бу сүзләр тикмәгә генә әйтелми, әлбәттә. Беренче уңышның ул нәкъ алар тырышлыгы аркасында гына килеп чыгуына нык инанган.

Без килгәндә егетләр сабан культураларын чәчеп, соңгы гектарларны тәмамлап киләләр иде. Кыска гына сөйләшү арасында үзләрен өч тапкыр туклындырып торучылар Алсу Гатина һәм пенсионер Нәҗия Җамалованы мактап телгә алдылар. Гомумән, алар барысыннан да канәгать, әмма тыйнаклар: һич тә мактанырга ашыкмыйлар.

—Кукуруздан кала чәчүне бетерү зур эш,җаваплы эш, әмма «чебешләрне көзен санныйлар», диләр. Без дә уңыш турында көзгә сөйләшербез,—дип, кадерле минутларны әрәм итмичә эш урыннарына ашыктылар.

Ф. ГАЛИМОВА.

Хроника

7 майда Хафизов исемендәге колхоз колхозчыларының гомуми җыелышы булып үтте. Җыелыш оештыру мәсьәләсен карады. Шәхси гаризасы нигезендә И. И. Мөхәммәтҗанов колхоз рәисе вазифасын башкарудан бушатылды. Колхоз рәисе итеп район Советы башкарма комитетының авыл хуҗалыгы һәм азык-төлек идарәсе начальнигы булып эшләгән Х. Х. Гатин сайланды.

х х х

Иптәш Х. Х. Гатин Хафизов исемендәге колхоз рәисе итеп сайлану уңаеннан район Советы башкарма комитетының авыл хуҗалыгы һәм азык-төлек идарәсе начальнигы вазифаларыннан азат ителде. Район Советы башкарма комитетының авыл хуҗалыгы һәм азык-төлек идарәсе начальнигы итеп элек «Таң» колхозы рәисе булып эшләгән Ә. Н. Рәхмәтуллин билгеләнде.

х х х

13 май көнне «Таң» колхозы колхозчыларының гомуми җыелышы Ә. Н. Рәхмәтуллинның авыл хуҗалыгы идарәсе начальнигы итеп билгеләнүе уңае белән аны колхоз рәисе вазифаларыннан азат итте, колхоз рәисе итеп элек НУЭООС начальнигы булып эшләгән В.Р. Сәгыйровны сайлады.

•*Футбол күзәтү*

Стадионда тәүге очрашулар

БЕРЕНЧЕ КӨЕНЕЧЛӘР

Футбол сөючеләр 9 май көнен түземсезләнеп көткәнен әйтеп торасымы соң—карты-яше, баласы-чагасы, ире-хатыны стадионга чыгып төшкән иде. Сезон ачылганчы күп яңа эскәмияләр ясап куелган булса да, урынсыз тамашачылар аз түгел иде.. «Факел»нын үзебезнең кыргагы беренче уенында халык әнә шулай тамаша башланудан күп алда җыелды.

Стадионда күңел ачу программасы районда спортның үсеше турында информация белән ачылды. Чулпан һәм Югары Норлат урта мәктәпләре укучылары көрәшнең төрле алымнарын күрсәттеләр. Шәһәрнең яшь футболчылары чыгышыннан соң футбол ветераннарын бүләкләү үткәрелде.

Хәер, меңнәрчә тамашачы өчен болар бары прелюдия ягъни кереш кенә иде, алар төп вакыйга—футболчыларның беренче очрашуын түземсезләнеп көттеләр.

Көндәшебез Йошкар-Ола «Буревестнигы» 15 ел элек оешкан команда, үткән ел РСФСР беренчелегенә ярышларда 5 нче зонада бишенче урынны яулаган булган. Әмма безнең егетләрне бу куркытмады. Берберсен тикшереп карау узуга көндәшләр капкасына һөҗүмгә ташландылар. Берничә минут эчендә кунаклар капкасы төбендә куркыныч моментлар булып алды. Һөҗүм белән мавыгып безнең сакчылар сизгерлекләрен югалттылар, кунаклар кинәт кенә тупны безнең як зонага күчерделәр һәм җиңел генә гол керттеләр. Моңа команда капитаны П. Матвеев иреште.

Бу тамашачыларның, алардан бигрәк уенчыларның ачуын чыгарды. Шуннан соң үткән 20 минутта көндәшләребез капкасы төбендә әллә ничә тапкыр катлаулы ситуация тудырдылар—туп кына кермәде.

Икенче тайм да мәйдан хуҗаларының өстенлеге белән барды. Турыдан һөҗүм, почмактан һәм штраф тибүләр дә кулланылды, һәр шундый моментта тамашачылар «Факел»ны яклап кычкырды, мораль ярдәм күрсәтте, көтте, үч иткәндәй, туп кына капканы гел читләтеп узды.

Тайм тәмамланырга 10 минутлар вакыт кала кискен үзгәрешләр булып алды. Өзлексез кунаклар капкасын борчыган факелчыларның берсен, көндәшләре капкага якын зонада екты. Судья пенальти билгеләде. Аны И. Гыймазетдинов уңышлы типте.

«Факел»ның оттырган моментта исәпне тигезләве беренче тапкыр гына түгел, моңа кадәр дә булгалады. Тамашачылар да уртак нәтиҗәгә канәгать, ризалашкан иде инде. Әмма шул моментта төзәтә алмаслык хата килеп чыкты. «Буревестник» капкасы төбеннән тибелгән туп безнең як зонага төште. Андагы безнең сакчылар өчен бу көтелмәгән хәл булды, саксызлык күрсәттеләр. Шуннан файдаланып С. Панов үз командасын алга чыгарды.

—Көндәшләр безнең капка төбендә 4 гол ситуациясе тудырдылар, 2 сендә нәтиҗәгә ирештеләр,—диде ачулы итеп спорт сөюче П. Казаков.

Кызулык белән әйтелгән фикер булса да, билгеле дәрәҗәдә хак иде Петр Васильевич: өстенлек безнең якта булса да, исәп кунаклар файдасына булды ич.

Тамашачыларның кәефләре кырылып таралышты ул көнне.

ҺӘМ СӨЕНЕЧЛӘР

Тагын бер көн узгач 11 майда «Факел» Алабуга «Торпедо» сын кабул итте. Эш көне, салкын җил исә, өстән кар төшеп тора, шуңлыктан тамашачылар да аз иде стадионда.

Беренче тайм торпедолылар өстенлеге белән узды. Моңа көчле җилнең безнең капка ягына исүе беренчел сәбәп булды. Ул типкән тупның юнәлешен еш үзгәртте. Көрәшчеләргә мәйданның юеш булуы да нык комачаулады. Темпны сүрелдерде. Җилгә каршы уенчыларга төп авырлык төште. Шуңа күрә «Факел» капкасы тирәсендә куркыныч мизгелләр байтак булды. Команда саклану бурычын тулысы белән үтәде.

Якташларыбыз моның белән генә чикләнеп калмадылар, җай чыккан саен һөҗүм дә иттеләр. Тайм уртасында шундый моментларның берсендә алабугалылар куркыныч тудырган безнең уенчыны этеп ектылар. Билгеләнгән пенальтины В. Тураев типте һәм исәпне ачты.

Икенче тайм тулысы белән «Факел» өстенлегендә үтте. Торпедолыларны безнең команданың комбинацияләрне төгәлләү осталыгы җитешмәве берничә тапкыр голдан коткарып калды.

Уен азагына табан В.Тураев тагын җитезлек күрсәтте, икенче тупны кертте. Якташларыбыз илһамланып тагын штурмга ташландылар, исәпне үстерергә реаль мөмкинлекләр дә бар иде, тик хәл үзгәрешсез калды.

Ничек кенә булмасын, команда психологик барьерны узды, чөнки җиңү уенчыларга һәм тамашачыларга да рухи яктан бик кирәк иде. «Факел»га ышаныч артты, тамашачы да сөенде.

Күзәтү азагында футбол сөючеләр өчен шуны да әйтеп узыйк: «Факел» ТССР беренчелегенә беренче группада очрашуларны да башлап җибәрде. Түбән Камада тәүге ярышта ул «Нефтехимик» белән көч сынашты. Андагы очрашу уртак нәтиҗәгә төгәлләнде—1:1.

Р. АЙЗАТУЛЛИН.

ИШЕТМӘСӘҢ — ИШЕТ!

ЯПОНИЯ ҺӘМ ДӨНЬЯ

Бу илнең дөньякүләм җитештерүдәге өлеше—15 процент. Тышкы сәүдә күләме—521,75 миллиард доллар.

Япония тышкы сәүдәсендә СССРның өлеше 1,3 процент. Дөньядагы 10 зур банкның 8 е японнарныкы.

Япония производствосында 1430000 робот эшли. Валюта запаслары ягыннан Япония дөньяда күптән беренче урында тора. Аның запаслары 85 миллиард доллардан артып китә.

Япониядә алкоголиклар саны 2 миллион, айныткычлар юк.

ЗУР ЗЫЯН

—Бик зур
зыян күрдек әле:
ирем өч сум акча тапкан.
—Тапкан зыян буламыни?
—Кушып «ярты» алып
кайткан.

ЗАМАНЫМ...

Нилэр генә...
Әйтим икән,
И заманым, мескенем син:
Үзгәреш, дип дөрләмәгәч,
Нигә шулай пыскыдың соң?

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

СИШӘМБЕ
14 МАЙ
КАЗАН КҮРСӘТӘ

18.15 11 нче музыка мәктәбе укучылары һәм укытучылары концерты.
19.00 «Татарстан».
19.30 «Төзелеш: проблемалар һәм эзләнүләр». «Гипс. Кулдан ычкынган мөмкинлекләр һәм перспективалар».
20.10 «Әлли-бәлли-бәү».
20.15 «Хоккей—уңышлар һәм проблемалар». СССРның хоккей федерациясе рәисе А. Я. Абдюшев белән әңгәмә.
20.50 «Мирас».
21.20 Рөстәм Вәлиев уйный (баян).
21.40 Тапшырулар программасы.

I ПРОГРАММА

6.30 «Иртә».
9.00 «Актуаль репортаж».
9.20 Т. Вольская уйный (думбра).
9.30 «Балалар сәгате».
10.30 «Мастер һәм Маргарита». Фильм-спектакль.
12.00 «ТЯХ».
12.15 Фильм-спектакльнең дәвамы.
15.00 «ТЯХ».
15.15 «Олег һәм Айка». Нәфис фильм.
16.35 «Мавыгулар дөньясы».
16.50 К. Вебер. «Оберон» увертюрасы.
17.00 «Чемпионнар белән бергә».
17.30 «Талантлар һәм табынучылар».
18.30 «Меридиан».
18.45 «Сәяси әңгәмәләр».
19.15 «Эшлекле курьер».
19.30 Мультфильм.
19.40 «Яшьләрнең күңел ачулары». Нәфис фильм.
21.00 «Вакыт».
21.45 «Могҗизалар кыры».
22.40 «Сүз». Әдәби-нәфис программа.
00.10 «ТЯХ».
00.25 В. Пресняков концерты.

II ПРОГРАММА

8.00 Иртәнге гимнастика.
8.15 «Соңгы бакча». Документаль фильм.
8.45, 9.35 «Әйләнә-тирә дөнья». 2 класс.
9.05 Француз теле. 1 нче уку елы.
9.55 «Адам Смит акчалары дөньясы».
10.30 Тарих. 7 класс. Яңарыш чоры галимнәре.
11.00 Француз теле. 2 нче уку елы.
11.35, 13.45 Россия телевидениесе программасы.
11.35 «Репетиция». Тбилисидагы фаҗигале вакыйгалар турында фильм.
13.15 «Елга буендагы торак».
13.45 «Инспектор Лосев». Нәфис телефильм. 1 нче серия.
14.50 «Солдат мемуарлары». Беренче фильм.
17.00, 19.00 Россия телевидениесе программасы.
17.00 «Һәркем үзенә-үзе алла».
17.45 «Маэстро Пауло сәламли».
18.10 «Җилләр кире кайта...»
21.45 «СССР Югары Советы сессиясендә».
22.45, 00.15 Россия телевидениесе программасы.
22.45 СССР халык артисты Олег Табаков: «Туган көнең белән».
22.50 «Самими сәнгать».
23.00 «Хәбәрләр».
23.15 «Поварская урамындагы йорт».
00.15 «Д. Журавлев укый». Фильм-концерт.

ЧӘРШӘМБЕ
15 МАЙ
КАЗАН КҮРСӘТӘ

18.00 «Киң Иделдә» киножурналы.
18.30 Мультфильм.
18.35 «Музыка дөньясына сәяхәт». И. Шәмсетдинов, М. Мозаффаров.
19.00 «Татарстан».
19.30 «Туры элемтә». Республика суверенитетына каян куркыныч яный.
20.30 «Әлли-бәлли-бәү».
20.40 «Мизгел» эстрада-хореография ансамбле чыгышы.
21.05 Реклама.
21.15 Клара Хәйретдинова җырлый.
21.40 Тапшырулар программасы.

I ПРОГРАММА

6.30 «Иртә».
9.00 «Эшлекле курьер».
9.20 «Сүз».
10.50 «Талантлар һәм табынучылар».
11.50 Мультфильм.
12.00 «ТЯХ».
12.15 «Яшьләрнең күңел ачулары». Нәфис фильм.
13.35 «Әҗәтләрне түләр чак». Документаль фильм премьерасы.
14.00 «Парадиз-коктейль». Мавыктыргыч программа.
15.00 «ТЯХ».
15.15 «Ул җайдакны көтәләр». Нәфис телефильм. 1 нче һәм 2 нче серияләр.
17.30 «Мавыгулар дөньясы».
17.45 Булгаков буенча «Рыштуа багулары». Документаль фильм премьерасы.
18.15 «Балалар сәгате» (инглиз теле дәресе белән).
19.15 «Кеше чырайлы капитализм». Телеочерк.
19.50 Борынгы романслар. И. Кобзон җырлый.
20.05 «Викарий йортында үтереш». Нәфис телефильм. 1 нче серия.
21.00 «Вакыт».
21.45 «Викарий йортында үтереш». Нәфис телефильм. 2 нче серия.
22.35 «Музыкаль ишегалды».
00.05 «ТЯХ».
00.20 «Чао, Буйков, чао».
00.40 «Авыру тарихы». Нәфис фильм.

II ПРОГРАММА

8.00 Иртәнге гимнастика.
8.15 «Россия—минем тормышым». Фәнни-популяр фильм.
8.35, 9.35 Физика. 9 кл. Робот техникасы.
9.05 Немец теле. 1 нче уку елы.
10.05 Немец теле. 2 нче уку елы.
10.35 Әдәбият. 7 кл.
11.05 «Бурда моден» тәкъдим итә..»
11.35, 13.35 Россия телевидениесе программасы.
11.35 М. А. Булгаковның туууына 100 ел тулуга карата. «Ак гвардия». Саратов драма академия театры спектакле.
12.45 «Хыянәтчеләр». «Халык дошманнары»ның хатыннары турында фильм.
13.45 «Инспектор Лосев». Нәфис телефильм. 2 нче серия.
14.55 Америка футболы. Дөнья лигасы беренчелеге.
17.00, 21.00 Россия телевидениесе программасы.
17.00 «Кагалыб качкыннары». Хантлар турында документаль фильм.
21.45 РСФСР Югары Советы сессиясендә. Тәнәфестә (23.00)—«Хәбәрләр».
23.30 Нәфис телефильм.

МӨХӘРРИР Ә. У. АБДУЛЛИН.

Учредительләр— халык депутатларының Октябрь район Советы һәм КПССның район партия оешмасы.

РЕДАКЦИЯНЕҢ АДРЕСЫ: 423000, Норлат шәһәре, К. Маркс урамы, 19.
ТЕЛЕФОННАР: мөхәррир—2—12—14, 2—22—81, мөхәррир урынбасары—2—10—44, рус теленә һәм чуваш теленә тәрҗемә буенча мөхәррир урынбасарлары—2—15—63, социаль-экономика бүлеге— 2—22—51, җаваплы секретарь—2—14—16, хатлар бүлеге һәм бухгалтерия—2—18—67.

Газетаны Нурзия ФӘСХЕТДИНОВА җыйды. Рима Ганиева верстка ясады. Фирдания ХУЗЯХМЕТОВА басты. Корректор— ЗӨЛФИЯ ВӘЛИЕВА.

«Дуслык» газетасы атнаның сишәмбе, пәнҗешәмбе, шимбә көннәрендә чыга һәм рус, чуваш телләренә тәрҗемә ителә.
Нәшрият, полиграфия һәм китап сәүдәсе буенча ТССР Дәүләт комитетының Октябрьның 50 еллыгы исемендәге Норлат-Октябрь типографиясе.
Күләме—1 басма табак. Заказ 54. Тираж 3411.